

УДК 336.1.07 [477]

*E.M. Romanov, Ph.D., Professor,
S.M. Goncharuk, Ph.D., Associate professor,
S.V. Pryymak, Ph.D., Associate professor
Lviv State Academy of Finance*

MODERN ASPECTS OF FINANCIAL CONTROL IN UKRAINE

Abstract. *The analysis of the results of activities of State financial inspection of Ukraine was conducted on the basis of accounting for 2012 and dynamics of these indicators during 2009-2012 was defined. Also the efficiency of the control-auditing work of State financial inspection was analyzed and the ways of improving of the system of state financial control in Ukraine were proposed.*

Control - a multidimensional concept, which is seen as a management function. The main objective of control is investigation of the current situation in different areas of public life and revealing the facts and conditions which make negative impact on the implementation of the decisions and goals.

The control can be considered effective only when it achieves the outlined objectives at the lowest cost. A performance criterion of financial control isn't clearly defined at present, but it is possible to assume that the main purpose of control of financial system is to reduce the number and amounts of financial irregularities.

The current state of accounting, analytical and auditing work doesn't meet the changes in economic life. Implementation of foreign methods of financial control requires mandatory consideration of our features.

The development of market relations in Ukraine requires improvement of management, which should be done by activating the financial control. The transformation in economic system needs changes in the implementation of control functions within the enterprise as well as at the state level. This process identified the urgent changes in the formation and use the accounting, analytical and control information in the management.

Keywords: *control, State Financial Inspection of Ukraine, control measures, financial resources, effectiveness, result, perfecting, development*

*Є.М. Романів, к.е.н., професор,
С.М. Гончарук, к.е.н., доцент,
С.В. Приймак, к.е.н., доцент
Львівська державна фінансова академія*

СУЧАСНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

У статті наведено аналіз результатів діяльності Державної фінансової інспекції України на основі звітності за 2012 рік та визначено динаміку цих показників протягом 2009-2012 років, а також проаналізовано ефективність проведеної контрольної-ревізійної роботи та запропоновано шляхи удосконалення системи державного фінансового контролю в Україні.

Ключові слова: *контроль, Державна фінансова інспекція України, контрольні заходи, фінансові ресурси, ефективність, результат, вдосконалення, розвиток*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Контроль – це багатоаспектне поняття, яке розглядається як функція управління. Основною метою контролю є об'єктивне вивчення фактичного стану справ у різних галузях суспільного і державного життя, виявлення тих фактів і умов, які негативно впливають на виконання прийнятих рішень і досягнення поставленої мети.

Систему контролю можна вважати ефективною тільки тоді, коли вона забезпечує досягнення окреслених цілей з найменшими витратами. На сьогодні не визначено чіткі критерії ефективності фінансового контролю, але в принципі можливо припустити, що для фінансової системи в цілому метою контролю є зменшення кількості і сум фінансових порушень.

Сучасний стан обліково-аналітичної та контрольної-ревізійної роботи не відповідає змінам, які відбулися в економічному житті держави, а впровадження зарубіжних методик фінансового контролю вимагає обов'язкового врахування вітчизняних особливостей господарювання.

Розвиток ринкових відносин в Україні вимагає підвищення ефективності управління,

яке повинно здійснюватись шляхом активізації його важливої функції фінансового контролю. Перетворення в системі господарювання ставить питання про зміни в реалізації функцій контролю як всередині підприємства, так і на державному рівні. Такий процес визначив термінові зміни у формуванні і використанні в процесі управління облікової, аналітичної та контрольної інформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання фінансового контролю знайшли своє відображення у працях українських вчених. Опубліковані наукові дослідження О.І. Амоші, М.Т. Білухи, Ф.Ф. Бутинця, О.Д. Василика, Є.В. Мниха, В.С. Рудницького, І.Б. Стефанюка, Б.Ф. Усача з питань створення і розвитку системи фінансового контролю, впровадження його нових форм і методик свідчить про те, що порушені питання заслуговують на широке теоретичне узагальнення, наукове визнання і застосування на практиці. Високо оцінюючи вклад дослідників у розвиток теорії і практики фінансового контролю, мусимо вказати на необхідність розробки сучасних теоретичних і методологічних засад реформування фінансового контролю в Україні.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета дослідження полягає у формуванні теоретико-методологічних основ фінансового контролю та визначенні напрямів його реформування.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Діяльність Держфінінспекції України у 2012 році, як і в минулі роки, була спрямована на забезпечення належного рівня фінансово-бюджетної дисципліни в державі. Протягом року органами Держфінінспекції проведено 9,5 тисяч контрольних заходів, якими охоплено діяльність понад 8,9 тисяч підприємств, установ і організацій, з них майже 5,3 тисяч бюджетних установ. Контролю піддано операції з використання державних ресурсів загалом на суму близько 481,4 млрд. гривень.

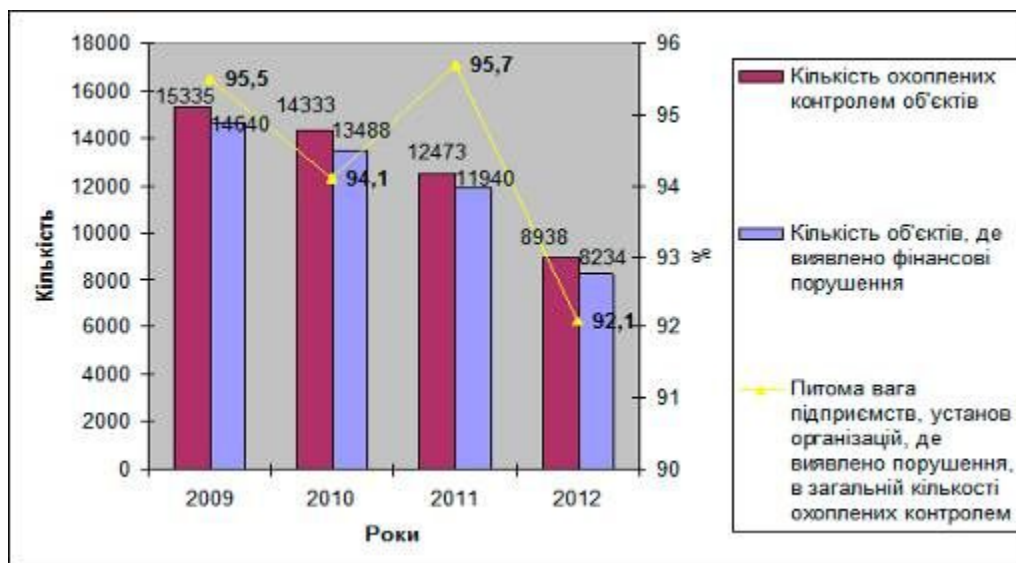

Рис. 1. Результативність контрольних заходів, проведених органами Держфінінспекції протягом 2009-2012 років

Джерело: складено авторами за даними звітності Держфінінспекції за 2009 – 2012 роки

Проведені Держфінінспекцією контрольні заходи засвідчили те, що і надалі залишається розповсюдженою негативна практика незаконного використання державних ресурсів. Такі порушення фінансово-господарської дисципліни у 2012 році виявлено у майже у кожному з перевірених об'єктів контролю. Загалом протягом 2012 року виявлено порушень, які призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів, на загальну суму понад 3,7 млрд. гривень.

Динаміку зазначеної тенденції наведено на рис. 2.

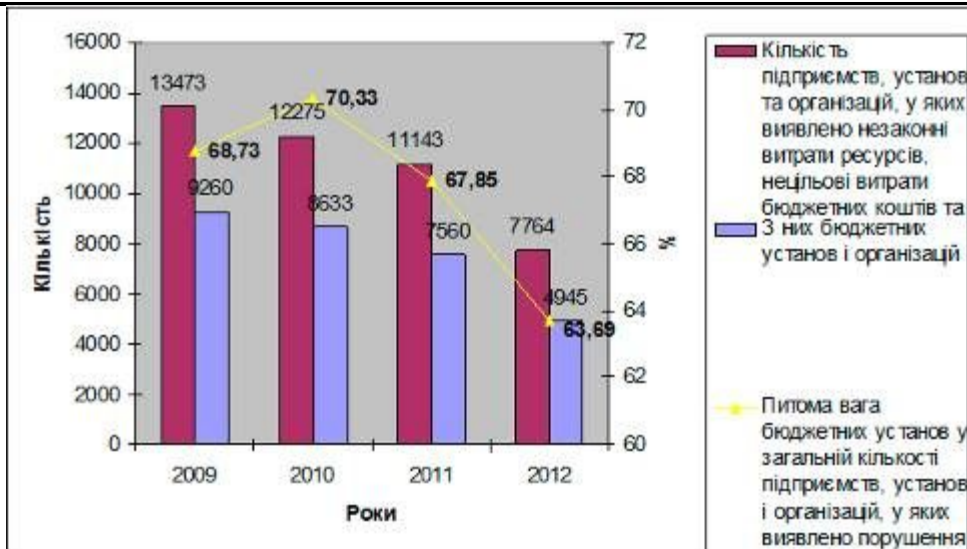

Рис. 2. Дані про питому вагу бюджетних установ у загальній кількості підприємств, установ та організацій, де виявлено фінансові порушення

Джерело: складено авторами за даними звітності Держфініспекції за 2009 – 2012 роки

Найбільш поширеними порушеннями фінансово-бюджетної дисципліни в державі залишаються:

- порушення вимог Бюджетного кодексу в частині нецільового використання бюджетних коштів;
- незаконне витрачання коштів внаслідок оплати завищених обсягів та вартості виконаних робіт, наданих послуг, придбаних товарів;
- зайве виділення бюджетних коштів особам, які не мали на це права, або внаслідок завищення відповідних розрахунків;
- незаконна передача державного та комунального майна суб'єктам недержавної форми власності;
- недоотримання фінансових ресурсів внаслідок порушень при передачі майна в оренду (користування);
- недотримання законодавства під час проведення державних закупівель тощо.

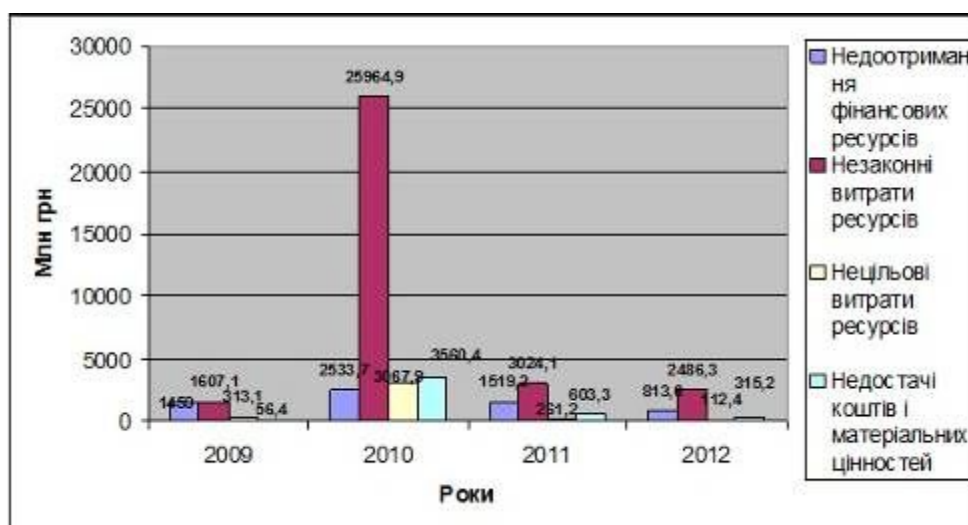

Рис. 3. Динаміка незаконних, нецільових витрат та недостач фінансових і матеріальних ресурсів, а також недоотримання фінансових ресурсів, виявлених у 2009-2012 роках

Джерело: складено авторами за даними звітності Держфініспекції за 2009 – 2012 роки

Основними причинами таких порушень є низька якість внутрішнього контролю та безвідповідальне ставлення з боку багатьох розпорядників бюджетних коштів та керівників підприємств, установ і організацій.

Зокрема, протягом 2012 року майже на 7,8 тисячах підприємств, установ і організацій виявлено майже 2,9 млрд. грн. незаконних і не за цільовим призначенням проведених витрат та недостач матеріальних і фінансових ресурсів, у тому числі 1,3 млрд. грн. бюджетних коштів.

Внаслідок неправомірних дій окремих керівників, реалізації товарів, робіт, послуг за заниженими цінами, безоплатного надання в оренду природних і матеріальних ресурсів бюджетами усіх рівнів, бюджетними установами та організаціями, підприємствами втрачена можливість отримати належні їм доходи в сумі понад 813,6 млн. грн., у тому числі бюджетами – 335,6 млн. гривень. Співвідношення зазначених порушень наведено на рис. 4.

Рис. 4. Структура порушень, що призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів у 2012 році

Джерело: складено авторами за даними звітності Держфінспекції за 2009 – 2012 роки

У ході реалізації заходів щодо виконання законів про Державний бюджет встановлено фінансових порушень у використанні бюджетних коштів, що призвели до втрат, загалом на суму 1,6 млрд. грн., з якої майже 1,1 млрд. грн. (68,8 %) – кошти державного бюджету. Зокрема, незаконно витрачено бюджетні кошти на загальну суму 1,2 млрд. грн., з якої 910,5 млн. грн. – кошти державного бюджету.

Наразі, прослідковується тенденція до зменшення сум нецільових і незаконних витрат бюджетних коштів, які у 2012 році порівняно із 2011 аналогічними показниками 2011 року зменшились на 43,04% та 82,22 % відповідно. Проте, сума незаконно витрачених коштів державного бюджету зросла на 108,62 % порівняно із минулим роком.

Протягом 2012 року Держфінспекцією забезпечено відшкодування і поновлення незаконних і не за цільовим призначенням проведених витрат, недостач фінансових та матеріальних ресурсів на загальну суму майже 1,2 млрд. грн, з якої 573,9 млн. грн. – бюджетні кошти.

До бюджетів, бюджетних установ і організацій, підприємств додатково надійшло 731,5 млн. грн., у тому числі до бюджетів усіх рівнів – 172,6 млн. гривень.

Особливу увагу органами Держфінспекції приділено персональній відповідальності порушників фінансової дисципліни:

- за порушення фінансово-бюджетного законодавства понад 22,9 тисяч посадових осіб притягнуто до адміністративної відповідальності на суму штрафів 6,4 млн. гривень;
- до матеріальної відповідальності притягнуто 1,6 тисячі осіб, до дисциплінарної – 5,9 тисячі осіб, з них 666 осіб звільнено із займаних посад;
- до правоохоронних органів передано матеріали майже 2,7 тисячі контрольних заходів, за якими упродовж звітного періоду порушено понад 1,3 тисячі кримінальних справ.

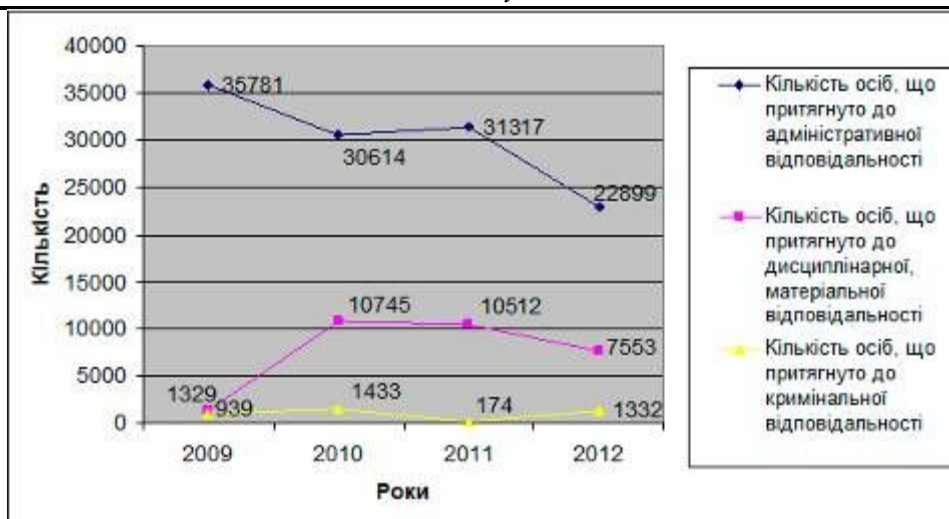

Рис. 5. Вжиті заходи за результатами проведених органами ДФІ інспектування у 2009-2012 роках

Джерело: складено авторами за даними звітності Держфінспекції за 2009 – 2012 роки [1-4]

Слід зазначити, що протягом 2009-2012 років спостерігалась тенденція до зниження рівня сплати адмінштрафів, зокрема у 2012 році цей показник значно зменшився – на 4,31 % порівняно із попереднім роком і становить 81,22 %. (табл. 1.), а проти середнього за чотири роки – на 5,99%

Таблиця 1

Рівень сплати адміністративних штрафів за 2009-2012 р.р.

Роки	Загальна сума накладених адмін.-штрафів (тис. грн)	Фактично внесено адмінштрафів (тис. грн)	Різниця (тис. грн)	Рівень сплати адмінштрафів (%)
2009	6857,20	6347,06	-510,14	92,56
2010	6457,05	5784,87	-672,18	89,59
2011	8212,81	7024,26	-1188,55	85,53
2012	6362,13	5167,17	-1194,96	81,22
Всього	27889,19	24323,36	-3565,83	87,21

Джерело : Розраховано за даними звітності Держфінспекції України за 2009-2012 роки [1-4]

За підсумками контрольних заходів, проведених органами Держфінспекції, поінформовано відповідні органи влади; водночас цим органам та об'єктам контролю направлялися пропозиції щодо зміцнення фінансової дисципліни та посилення відповідальності за її порушення. За результатами розгляду зазначених інформацій центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями прийнято майже 9,1 тисячі управлінських рішень.

У звітному році органами Держфінспекції особливу увагу приділено контролю за ефективним використанням бюджетних ресурсів. За 2012 рік підрозділами Держфінспекції проведено 83 аудити виконання бюджетних програм та місцевих бюджетів. При проведенні аудиту ефективності зусилля ревізорів були спрямовані як на виявлення причин невиконання запланованих показників, так і на пошук додаткових резервів, альтернативних джерел фінансування програм. Майже всі дослідження засвідчили наявність загальних негативних тенденцій у виконанні програм, що заважають досягненню запланованих цілей та отриманню громадянами якісних соціальних послуг у повному обсязі.

За результатами проведених у 2012 році аудитів органами Держфінспекції надано майже 1,4 тисячі пропозицій, з яких майже 1,5 тисячі враховано (з урахування пропозицій, наданих у попередніх періодах) та прийнято 677 управлінських рішень.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Аналізуючи наведені дані, можна відзначити, що найбільш поширеними порушеннями фінансово-бюджетної дисципліни в державі залишаються:

- порушення вимог Бюджетного кодексу в частині нецільового використання бюджетних коштів, взяття до сплати зобов'язань понад затверджені асигнування, відволікання бюджетних коштів у довготривалу дебіторську заборгованість тощо;

- зайве витрачання бюджетних коштів внаслідок оплати завищених обсягів та вартості виконаних робіт і наданих послуг;

- витрачання бюджетних коштів на придбання меблів, обладнання, автотранспорту та інших матеріальних цінностей з перевищенням граничних нормативів, а також на утримання автотранспорту понад встановлені ліміти;

- незаконна передача державного та комунального майна суб'єктам недержавної форми власності;

- нестосовання обов'язкових процедур державних закупівель;

- зниження вартості активів внаслідок непроведення індексацій, а також в результаті неоприбуткування придбаного майна та лишків товарно-матеріальних цінностей.

Основними причинами таких порушень є низька якість внутрішнього контролю та безвідповідальне ставлення з боку багатьох розпорядників бюджетних коштів.

Список використаних джерел

1. Аналітичний звіт Держфінінспекції України за 2009 рік [Електронний ресурс]. — Держфінінспекція. — Режим доступу : [http : //www dkrs.gov.ua](http://www.dkrs.gov.ua) (дата звернення 18.10.2014р.). — Заголовок з екрана.
2. Аналітичний звіт Держфінінспекції України за 2010 рік [Електронний ресурс]. — Держфінінспекція. — Режим доступу : [http : //www dkrs.gov.ua](http://www.dkrs.gov.ua) (дата звернення 18.10.2014р.). — Заголовок з екрана.
3. Аналітичний звіт Держфінінспекції України за 2011 рік [Електронний ресурс]. — Держфінінспекція. — Режим доступу : [http : //www dkrs.gov.ua](http://www.dkrs.gov.ua) (дата звернення 18.10.2014р.). — Заголовок з екрана.
4. Аналітичний звіт Держфінінспекції України за 2012 рік [Електронний ресурс]. — Держфінінспекція. — Режим доступу : [http : //www dkrs.gov.ua](http://www.dkrs.gov.ua) (дата звернення 18.10.2014р.). — Заголовок з екрана.

В статье произведен анализ деятельности Государственной финансовой инспекции Украины на основе отчетности за 2012 год и определена динамика этих показателей на протяжении 2009-2012 годов, а также предложены направления усовершенствования системы государственного финансового контроля в Украине.

Ключевые слова: контроль, Государственная финансовая инспекция Украины, контрольные действия, финансовые ресурсы, эффективность, результаты, усовершенствование, развитие.

УДК 336.767

S.A. Rusnak, postgraduate student

Podilian State Agrarian Engineering University

INVESTMENT COMPONENT OF INSTITUTIONS PRIVATE PENSION PROVISION

Abstract. *Most authors examine the problem of pension system reform from a position of having to introduce a three-tier pension system and take into account the experience of developed countries. We believe that this issue needs to be scrutinized and theoretical justification. The question of the economic component system of non-state pension insurance is considered. The list of negative factors of influence is formed on activity of population in relation to participating in the non-state pension providing. The special attention is spared to trading at the fund market and their dynamics. The market of equities is investigational and the analysis of variants of investing of money of non-state pension fund is conducted in a long-term prospect.*

In our opinion, it is necessary to intervene to the state and to increase the number of companies that are allowed to invest in private pension funds. Because the chain reaction in the financial market leads to the fact that under current law, private pension funds should bring the structure of assets regulations - to diversify, but in fact it is impossible to